

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Природнича освіта і наука для сталого розвитку України: проблеми і перспективи» (1-3 жовтня 2014 року, м. Глухів) – Суми: Видавництво «Ярославна», 2014 р. – С. 203-206.

Колісник-Гуменюк Ю. І., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу професійно-практичної підготовки ЛНПЦ інституту ПТО НАПН України

Роль гуманізації, гуманітаризації та інтеграції у професійно-технічній освіті (0,22)

Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України вбачають зміст соціально-гуманітарної підготовки у поглибленні та професіоналізації мовної, філософської, політологічної, культурологічної, соціологічної, правознавчої, економічної, фізкультурно-оздоровчої освіти та її професійно-педагогічне спрямування.

Головним завданням гуманітарної підготовки в професійних навчальних закладах є вивчення законів гармонійної взаємодії природи і суспільства. А її тактична і стратегічна мета полягає у розкритті сутності взаємодії явищ природи, людини і суспільства та пізнанні законів їх гармонійної взаємодії; з'ясуванні та обґрунтуванні можливостей використовувати пізнані закони на практиці.

Гуманітарна підготовка спрямована на виховання індивіда як активного й вольового суб'єкта в навчанні, розвиток його інтелектуально-творчого потенціалу. Гуманітарна підготовка майбутнього фахівця професійно-технічної освіти має не тільки зберегти морально-духовний стан людини, її моральні цінності й традиції народу, а й створити всі умови для розкриття, розвитку та раціонального використання сутнісних сил особистості.

У процесі гуманітарної підготовки важливо послідовно впроваджувати гуманістичну ідею, метою навчання та виховання якої є передусім людська особистість з притаманною їй відповідальністю, високою моральністю і високим рівнем професіоналізму. Гуманістично орієнтоване суспільство прагне

втілити у практику освіти пріоритети загальнолюдських цінностей, на основі поглиблення зв'язків між культурою та освітою, зростання ролі культурологічної підготовки майбутніх фахівців. Ставиться акцент не лише на засвоєнні заданої кількості інформації, а й на розвиткові культури мислення, спілкування, вияві почуттів, формуванні культури поведінки особистості [3, с. 49].

Саме гуманізм збагачує стосунки між суб'єктами навчального процесу, а виховання гуманності включає розвиток комплексу особистісних якостей, що зумовлюють ставлення людей один до одного, до суспільства, природи, до самих себе.

Сутність явища гуманізації вчені розглядають у різних аспектах: подолання технократизму засобами пізнавальної діяльності, гуманістичного мислення, сходження до творчості (С. У. Гончаренко, Г. С. Дегтярьова, І. А. Зязюн, А. О. Молчанова, Н. Г. Ничкало та ін.); професійної адаптації й науково-технічного прогресу (К. Ф. Беркита, Н. Б. Лозинська); поєднання з диференціацією та індивідуалізацією навчально-виховного процесу (Т. В. Равчина, П. І. Сікорський, І. Є. Унт).

Мета нашого дослідження: проаналізувати ефективність впровадження гуманістичних ідей у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, використовуючи інтегративну взаємодію.

У Білій книзі національної освіти України підкреслюється, що гуманізація освіти передбачає антропоцентристський підхід, підвищення питомої ваги предметів гуманітарного циклу, звернення до світової культури, історії, духовних цінностей, якими мають пронизуватися всі навчальні дисципліни. В основу освіти ставляться ідеї добра, людяності, миру, милосердя [1, с. 175].

Результативність гуманізації освіти зумовлюється принципами природовідповідності та природодоцільності. Кожна людина має духовні потреби, які виявляються відповідно до її поведінки та світогляду. Надання природодоцільної підтримки особистості молодій людині сприятиме розвиткові природодоцільної духовності, що сприяє самоорганізації,

саморегуляції, самовизначенню свого морального і духовного становлення у житті. Водночас долучення до культури розвиває духовні потреби, формує інтелектуальні, моральні, естетичні інтереси людини, її духовність.

Духовність людини – це складний психологічний феномен самоусвідомлення особистості, внутрішнє сприймання, привласнення нею сфери культури як власного надбання, використання християнських моральних цінностей для саморозкриття та самовдосконалення. Адже духовні потреби впливають на спосіб життя, ціннісні орієнтації, мотиви, інтереси та ідеали, на активне ставлення до навколишньої дійсності та відображають рівень духовної культури суспільства.

Гуманістичний характер сучасної професійно-технічної освіти потребує оновлення змісту, урахування духовно-культурних цінностей українського народу, забезпечення особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу; створення комфортного і творчо-розвивального, культурно-освітнього й професійно-художнього середовища.

Гуманізація професійної освіти наголошує на становленні особистості фахівця та розвитку його духовності. Ці якості є невід'ємною складовою професійної культури кожної особистості. Структурування гуманітарних і спеціальних знань є ефективним шляхом подолання суперечностей між необхідністю забезпечити духовний розвиток особистості фахівця та традиційними методами навчання.

Гуманізація професійної освіти передбачає її гуманітаризацію – удосконалення структури світоглядних дисциплін і організацію процесу гуманітарної освіти в навчальному закладі в єдину структурну систему. Гуманітаризація освіти передбачає таку технологію навчання, у якій всі педагогічні процеси спрямовуються на диференційований розвиток і саморозвиток особистості, максимальне наближення кожної навчальної дисципліни до її майбутніх потреб, формування системи морально-правових відносин, політичної культури, оптимальне поєднання загальнолюдських і національних цінностей, виховання на засадах християнської моралі, посилення

ролі гуманітарних наук і гуманітарно орієнтоване вивчення інших навчальних предметів.

Навчальний матеріал для професійної підготовки майбутніх фахівців професійно-технічної освіти має здійснюватись на засадах загальнодидактичних принципів: науковості, гуманізації, гуманітаризації, фундаменталізації, культуровідповідності, естетизації, індивідуалізації, диференціації, інтеграції.

Питання інтеграції змісту професійної освіти розглядали (С. Гончаренко, К. Колесіна, Р. Гуревич, Ю. Дік, А. Литвин, І. Козловська, В. Максимова, К. Чапаєв, Л. Расіна, І. Пастирська, О. Стечкевич, Я. Собко, Т. Якимович, Л. Сліпчишин) та ін.

Інтеграція як методологічний підхід сприяє забезпеченню креативності, сумісності, єдності змісту освіти; передбачає формування нового змісту навчання, згідно із загальними цілями професійної підготовки; формує світогляд учнів, їх ціннісні орієнтації, гуманістичне мислення, забезпечує ефективність навчального процесу, формуючи у свідомості учнів цілісну систему знань, поєднуючи предмети одного циклу; передбачає підвищення рівня компетентності завдяки використанню внутрішніх ресурсів без додаткової витрати часу; сприяє цілісному засвоєнню професійних знань, умінь та навичок, об'єднуючи комплексну природу спеціальних дисциплін; дозволяє виявити об'єктивні передумови й умови створення дидактичних засобів і методів реалізації цілісних професійно-діяльнісних характеристик особистості майбутнього фахівця [4, с.31].

Інтегративний підхід сприяє усуненню непотрібного дублювання у вивченні споріднених предметів, допомагає учням розкривати основні положення теми, спираючись на зміст інших базових предметів, та на інформацію, отриману із засобів масової інформації, літератури, мистецтва та власного життєвого досвіду.

Отже, процес інтеграції передбачає: удосконалення системності навчального матеріалу та економить час для його викладу; підвищує рівень

самостійності учнів у навчальній діяльності та підчас виконання творчих завдань; розвиває ініціативність, самоконтроль, відповідальність, кмітливість, майстерність [2, с.21]. А взаємозв'язок між предметами гуманітарного циклу за допомогою тематичної інтеграції може здійснюватися на різних рівнях: інформаційному, узагальнено-понятійному, методологічному. Відповідно до мети та змісту тем домінують різні підходи: репродуктивні, евристичні, логіко-раціональні або емоційно-естетичні.

Література.

1. Біла книга національної освіти України / [Т. Ф. Алексєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл та ін.] ; за заг. ред. акад. В. Г. Кременя ; НАПН України. — К. : Інформ. системи, 2010. — 342 с.
2. Любарська О.М. Інтеграційні процеси в освіті // Психолого-педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання мовознавчих дисциплін у вищій та середній школі : Матеріали наукової конференції. / Любарська О.М. — Миколаїв : МФ НаУКМА, 1998. — 216 с. — С.20—24
3. Музальов О. О. Професійна адаптація майбутніх фахівців у процесі культурологічної підготовки : навч.-метод. посіб. для викладачів та учнів / О. Музальов, А. Шиделко. — Львів, 2009. — 202 с.
4. Собко Я. М. Теоретичні та методичні основи інтегративних курсів у професійно-технічній освіті. Монографія / за ред.. С.У. Гончаренка. / Собко Я.М. — Львів : Сполом, 2007. — 332 с.